

Nove karte območnih vodnih skupnosti Slovenije (OVS Dolenjska, OVS Savinja-Sotla, OVS Ljubljana-Sava), 1 : 175 000. Izdelal Geodetski zavod SRS. Kartografski oddelek, Ljubljana 1985, 1986.

To sicer niso hidrološke, hidroekonomske ali hidrogeografske karte, pač pa karte, ki ozemlje posameznih vodnih skupnosti prikazujejo zaokroženo na enem listu, so pa v bistvu malce prirejene topografske karte. Poleg jasne omejitve vodnih območij in občinskih meja je na njih nekoliko poudarjena vodna mreža, kar pa je poleg druge topografske osnove pravzaprav vse. To seveda ne pomeni, da takšne karte niso koristne. Morda ne toliko s hidrološkega vidika, kakor bi pričakovali, pač pa kot priprava osnova za celoto teh območij.

Pomembnejše pa je nekaj drugega. Območne vodne skupnosti pravzaprav niso hidrološke enote, sicer se jim približujejo, a se s porečji ne ujemajo. Poleg tega pa, če natanko pomislimo, izraz »vodna skupnost« ni smiseln, pomeni kvečjemu vode nekega območja. Z njim seveda niso mišljene vodne, temveč vodnogospodarske ali vodarske skupnosti. Tu tudi ne mislimo načenjati vprašanja o smiselnosti takih enot, ker je to širša problematika naših upravno-teritorialnih razmejitev sploh, vseeno pa naj opozorimo, da so nekakšen kompromis med, recimo, strokovnimi pogledi (hidrološkimi, hidroekonomskimi) in drugimi. Na to kaže že dejstvo, da se od drugih enot sicer razlikujejo, ker v osnovi vendarle sledijo lastnim načelom, se pa s hidrološkimi mejami (razvodnicami) ujemajo le deloma ali pa sploh ne. Nazoren primer je dolenjsko vodno območje, ki ga prikazuje ena od obravnavanih kart. Že naslov ni hidrološki, kajti s tem, ko obsega jugovzhodno Slovenijo, zajema poleg porečja Krke (a niti tega ne v celoti), čeprav je njegovo osrčje, tudi še neposredno porečje spodnje Save od Zidanega Mostu navzdol (vendar brez Sotle), poleg tega pa tudi še belokranjski del Pokolpja. Ni čudno, da so ga označili lahko le kot OVS Dolenjska. Zaradi takih neskladij je pomembno, da bi bile na tovrstnih kartah prikazane ne le razlike med potekom vodnih skupnosti in občinskimi mejami, temveč tudi potek razvodnic, posebno na kraških tleh.

Nenavadno je merilo kart (1 : 175 000), ki pa pri prvih treh kaže, da dimenzijsko ustreza, saj karte niso ne prevelike in ne premajhne. Neposredna primerjava s kartami običajnih meril pa seveda ni najbolj pripravna. Pristaviti še velja, da je izrisana vodna mreža popolnejša, kakor bi jo za to merilo pričakovali, kar je verjetno poglavita prednost teh kart. Še posebno, ker so tudi potoki, razen najmanjših, opremljeni z imeni. Že bežen pregled kaže, da so imena pretehtana in da napak, ki se sicer s karte na karto rade prenašajo, skoraj ni. Očitno so sestavljavci upoštevali različne vire. Tudi ob tem primeru je mogoče reči, da se imenski inventar naših kart čedalje bolj izboljšuje.

Vodna mreža z imeni vred je ustrezno poudarjena tudi zato, ker je relief s senčenjem komaj nakazan, žal pa zaradi tega višinskih odnosov s karte ni mogoče razbrati, tudi orientacijskih ne. Drugače pa sloni vsebina na osnovi topografske karte 1 : 50 000 in vsebuje zato njene dobre in slabe strani. Topografski elementi so tako prikazani na način, kakor ga poznamo iz podobnih kart Geodetskega zavoda. Med dobrimi stranmi so tudi prikazi naselij z njihovo dejansko razporeditvijo, čeprav shematizirano. Bistveno pa je vendarle to, da na teh kartah pogrešamo več hidroloških pojavov, ni pa jim mogoče gledati na njihov naslov tega očitati ali od njih zahtevati.

Doslej so izšle karte treh sosednjih vodnih območij. Primerjava kaže, kako živa je njihova že prej omenjena teritorialna problematika. Vodno območje Savinja-Sotla je še najbolj zaokroženo, saj se ujema, če izvajamo manjši vzhodni del, s porečjem Savinje. Za naše razmere se je na njem zajezevanje manjših voda, kar je značilnost razvitih dežel, že kar uveljavila, kakor poleg manjših kažejo prikazani vodni zbiralniki (Sotelsko, Slivniško, Šmartinsko, Žovneško jezero) ter rudniška jezera v Velenjski

kotlini. Ob tem si znova zaželim, da bi bile prikazane še druge antropogene »korekture« voda (regulacije, hidromelioracije, zajetja itd.).

Karte so optično prijetne in na ustrezni tehnični višini, kar postaja za izdaje Geodetskega zavoda SRS sploh značilno. Upajmo, da bodo prvim trem kmalu sledile še karte drugih vodnih območij, z željo seveda, da bi bile hkrati tudi bolj hidrološke.

Darko Radinja

Veliki geografski atlas Jugoslavije. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1987.

Pred nami je eden od dolgo pričakovanih kompleksnih geografskih pregledov Jugoslavije, ki zlasti širši javnosti pa tudi v izobraževanju kar dobro služi pri poznavanju celotnega državnega ozemlja z vsemi njegovimi »geografskimi sestavinami«. Kakor je znano, obstaja o Jugoslaviji doslej le nekaj bolj ali manj uspešnih in največkrat ne preveč sodobnih geografskih univerzitetnih učbenikov. Še slabše je s kartografskimi prikazi, saj po metodološko, vsebinsko pa tudi tehnično sila skromnem in deloma neustreznem Planerskem atlasu, ki ga je leta 1973 izdal Jugoslovanski inštitut za urbanizem in stanovanja v Beogradu, novejšega tovrstnega dela pri nas pravzaprav ni bilo.

Kongres jugoslovanskih geografov v Bečićih 1981. leta je sicer obnovil sklep iz šestdesetih let o nujnosti priprave Nacionalnega atlasa Jugoslavije, ki pa je zaradi prešibke organiziranosti geografskega znanstveno raziskovalnega dela šele v pripravljalni fazi.

Veliki geografski atlas Jugoslavije, o katerem je govor, je pravzaprav nekakšna kombinacija atlasa in monografije pa tudi statističnega prikaza. Vtis je, da želi posredovati čim več informacij. To kaže že sestava štirih osnovnih delov: štirinajst topografskih kart za posamezne dele Jugoslavije v merilu 1 : 500.000, ki sledijo pregledni topografski karti Jugoslavije v merilu 1 : 2.000.000; tekstovno kartografski prikaz zgodovinsko-geografsko-ekonomskih elementov za celotno Jugoslavijo na 94 straneh; tekstovni in slikovni prikaz po regijah na nadaljnjih 85 straneh, slednjič statistični pregled na straneh 181 do 240. Sledi še 31 strani dolgo imensko kazalo.

Dobra stran takšne zgradbe je nedvomno veliko število različnih informacij, slaba pa vrsta nedoslednosti in neenotnosti, še posebej pri regionalizaciji, opredeljevanju enot in njihovi uporabi.

V prvem delu atlasa dajejo karte, ki sta jih pripravila Ivan Bertič in Zvonimir Križovan in ki so rezultat sodelovanja z našimi znanimi v uvodu navedenimi kartografskimi zavodi, dober pregled nad inventarizacijo prostora. Motijo pa dokaj neizrazite barve, kar nakazuje že barvna lestvica v legendi. Tako ni mogoče docela dobro razlikovati višinskih pasov, čeprav jih dopolnjujejo izohipse na 100, 200 in 1000 m, ki pa zaradi debeline in tudi premočnega rjavega barvnega odtenka preveč izstopajo. Zato je zlasti v gorskih območjih preglednost močno zmanjšana. K temu pripomorejo še številni toponimi z močnimi črkami pa tudi prevelike in premočne številke za nadmorske višine hkrati z dokaj poudarjenim cestnim omrežjem. Slednje je tudi neenotno kategorizirano, tako da ni vedno smiselna opredelitev na dve najbolj pogosti kategoriji: sodobna cesta in cesta z asfaltnim cestiščem.

Če se omejim na Slovenijo, je v slednjo kategorijo uvrščena tudi stara glavna cesta med Mariborom in Celjem, medtem ko je vrsta drugih cest, med njimi tudi Celje-Krško, uvrščena med prve. Gorenjska avtocesta in v nadaljevanju avtomobilska cesta pa sta sploh pomanjkljivo zarisani. Nedoslednosti se pojavljajo tudi pri imenovanju regij. Večji del kotlin, ravnin in polj ni imenovanih, povsem napačna je lokacija Piv-